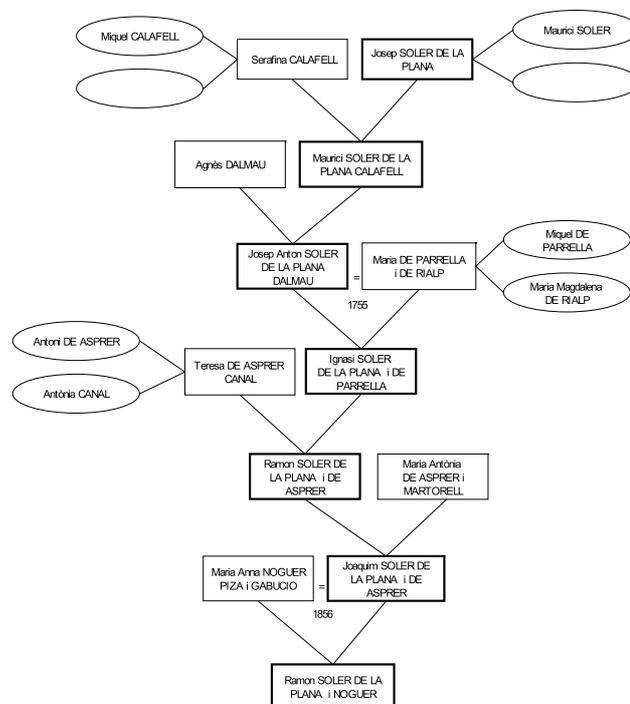

Els Soler de la Plana

La nissaga Soler de la Plana ha estat una de les importants de la ciutat de Manresa, tant per la seva riquesa com per la significació social i política. La relació amb Fals prové del fet que la família durant sis generacions va ser propietària de les heretats Oliveres del Pla, Grau i Torra, els terrenys de l'actual Cooperativa. Fins on arribem a saber, els Soler de la Plana no han merescut l'atenció de cap historiador, així que aquest article es pot considerar una primera i breu aproximació al tema. Sospitem que l'origen del cognom es troba en el mas Condals, situat vora el Cardener, als afores de Manresa, però aquesta suposició no ha estat verificada. Començarem la història a finals del segle XVII, en un moment en què Maurici Soler de la Plana, un pròsper blanquer, es troba instal·lat en una casa a la Plana de l'Om, que fa cantonada amb l'església de Sant Miquel. Aquesta circumstància, i per distingir-lo d'altres persones que duïen el mateix nom, va fer que fos conegut com el Soler de la Plana. Els blanquers eren els artesans que treballaven les pells, fins a convertir-les en cuir, en unes instal·lacions dites adoberies o blanqueries. Necessitaven un torrent d'aigua a prop, per rentar les pells després de tenir-les en remull en calç viva en unes basses anomenades calciners. Alguns dels mestres blanquers solien acumular una certa riquesa, i aquest devia ser el cas del Maurici, ja que ens consta que el 1689 va fer un préstec en forma de censal de 1.000 lliures a la tresoreria de la Ciutat de Manresa.

El va succeir al capdavant del negoci el seu fill gran Josep Soler, el qual va emparentar-se amb la dona Serafina Calafell, filla d'un daguer de la ciutat. Va tenir quatre fills, dos de cada sexe. Un dels nois va seguir la carrera eclesiàstica i va acabar sent canonge de la Seu. En aquell temps va passar que el rei d'Espanya va morir sense descendència i va començar una llarga i cruel guerra, dita la Guerra de Successió. Catalunya es va posar al costat de l'arxiduc Carles i en contra del candidat borbó, el futur Felip V. El conflicte va tenir abast europeu, amb Catalunya arrenclada amb Àustria i Anglaterra, però a la fi, el pretendent Carles va aconseguir ser coronat emperador de l'imperi austríac i va deixar els aliats catalans a l'estacada. Aleshores les tropes castellanes i franceses van anar conquerint, una a una, les ciutats del Principat i van posar setge a Barcelona, que va caure l'infant 11 de setembre de 1714. Josep Soler de la Plana era felipista, i per aquest motiu va ser amenaçat de mort pels patriotes i el 1713 va haver de fugir per cames a Berga, on hi posava una guarnició francesa. Havent acabat la guerra, però, el nou monarca va premiar els seus fidels amb càrrecs i prebendes. Va nomenar al Josep Soler Ciutadà Honrat de Barcelona, un títol nobiliari menor, que comportava però, el càrrec de Regidor Perpetu de la Ciutat de Manresa. El títol era hereditari, de manera que els Soler sempre més van gaudir d'un escó al Consistori i una bona dosi d'influència en els afers locals. Hem recollit moltes mostres de l'activitat econòmica del Josep Soler de la Plana. En citarem només algunes de les més significatives. El 1710 va pagar 33 lliures a dos pagesos per unes arnes de canya que van fabricar, i pel jornal de fer marges de pedra i plantar 98 brots d'olivera a les Costes de Collbaix, dins de la seva

heretat Falquer. El 1737 va rebre 1.021 lliures dels Jesuïtes de la Seu d'Urgell, el preu d'un censal que li prestaven des del 1712. El 1739 es va vendre els baixos d'una casa al carrer de Barreres de Manresa, on hi havia una adoberia que comptava amb dos calciners i tres "ollotes". El 1742 va fer diversos establiments de vinya de la seva heretat Botjosa de Sallent. A partir d'aquest any ja no pot signar els documents perquè s'ha quedat cec. El novembre de 1738 va fer testament i el 1749 va morir.

Maurici Soler de la Plana va heretar un considerable patrimoni familiar i encara el va incrementar més. En aquella època, els burgesos de la ciutat invertien els seus excedents monetaris en béns immobles, ja fossin cases dins la ciutat, horts del regadiu, o grans propietats rurals. A més del mas Condals, del mas Falquer de Sant Joan de Vilatorrada, del mas Botjosa de Sallent, i del mas Bacardit de les Olles d'Aguilar, el Maurici va aconseguir comprar tres propietats del Pla de Fals que feien aigües. Ha estat impossible trobar els documents de compra-venda de dues d'elles, perquè els protocols els van redactar notaris de Cardona i les còpies s'han perdut. La primera que va comprar va ser el mas Grau del Pubill. La va comprar a Pau Grau, el darrer amo, el 1746 o una mica abans. El 9 de desembre de 1750 va comprar l'heretat de la Torra Sagimona a Francesc Sagristà, de la Gabriela, per 1.700 lliures. En realitat els diners no van anar pel Sagristà, perquè la finca ja estava venuda a carta de gràcia a Ignasi Perera, un veler de Manresa. Entre el 1755 i el 1760 va aconseguir l'heretat Oliveres de Cantacorbs, que deuria passar dificultats perquè la pubilla no tenia descendència. El Maurici Soler i els que el seguien no tenien res en comú amb els grans propietaris rurals i no van mostrar mai cap interès en la gestió directa de les finques. Encomanaven aquesta tasca a un procurador o col·lector, que s'encarregava de fer els tractes amb els parcers i els masovers i, sobretot, de recollir les parts de les collites, que eren el rendiment que produïa el capital invertit. El Maurici va concertar

matrimoni amb Agnès de Dalmau, una noia de la categoria escaient a la seva posició. La seva muller va morir bastant jove, però va complir el seu deure i li va deixar dos fills i tres filles. El dot de les filles va ser respectable; 3.000 lliures i dos baguls plens de roba. Els dots van servir per trobar bons marits, però el dot d'una de les filles, la Serafina, va anar al Convent de Santa Clara quan va entrar-hi de monja. La família havia progressat socialment i ara ja no eren blanquers; el fill gran era un home que tenia estudis, era "en quiscun dret batxiller", mentre que el segon fill havia seguit el costum i havia esdevingut clergue. Tenia un benefici en una església de la comarca de Vic. Per pagar-li els estudis i el benefici, el pare havia fet una despesa de 3.000 lliures. El 26 d'abril de 1749 el Maurici va fer testament i va nomenar hereu al primogènit Josep Anton. Va viure encara uns quants anys, si més no, el 1760 encara era viu.

Josep Anton Soler de la Plana i de Dalmau va casar-se el 1755 amb Maria Núria de Parrella i de Rialp, filla del senyor Miquel de Parrella, de Sant Feliu de Torelló. Un casori d'aquesta categoria no era fàcil d'arreglar. Per pactar els termes del contracte matrimonial, els Soler van delegar a Josep Pons Soldevila, doctor en lleis, i a mossèn Fèlix Soler de la Plana, cunyat i germà respectivament del nuvi. El 1756 els cònjuges van cobrar un censal de 2.000 lliures que un tal Manuel Aux de Ossorio prestava als Parrella, segurament a compte del dot de la xicota. Van tenir dos nois i una noia, però el gran els va donar alguns disgustos, com veurem a continuació. En el testament, que va dictar el 1786, el senyor Josep Anton va prendre algunes decisions dràstiques, que ell mateix va justificar. Primerament va dotar l'única filla amb 10 mil lliures, a continuació va nomenar hereu universal al fill segon, l'Ignasi, després de desheretar el fill primer, el Josep. En el testament explica que:

«...per quant Don Josep Soler de la Plana fill meu en la nit del dia divuyt al dinou Agost de mil set cents vuytanta y sis fugí de ma casa escalantse per un balco de ella y aportantse de mon baul y calaixera (que obri ab ses manyas y claus falsas) la quantitat de vint y dos mil lliuras, tot ab moneda de or, y a mes 450 lliuras de moneda de plata, y a companyat de tres subjectes de mala fama, ço es, de Joseph Moliner, alias lo xunay, de don Manuel de Llisach y de Joseph Torras, jove tintorer, van divagant fora de est Principat y que no obstant de haver instat y lograt de la real Audiencia y Sala Criminal de Barcelona lletras requisitorias de sa captura y recobro de ditas partidas, no se ha pogut verificar per no haver sabut ab certesa son paradero...»

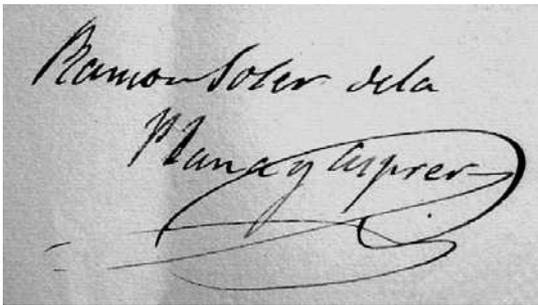
El pare el va desheretar, doncs, tot considerant que el què li havia robat ja era més que el què li tocava de legítima. Mogut per motius humanitaris va afegir el següent paràgraf: *«...a mes li deixo y llego per caritat set sous y sis diners per aliment y vestit, volent que mon hereu davall escrit li paguia dits aliments per mesades anticipadas des del dia que retirantse mon fill a*

una vida decent y ajustada comensera a viurer honrada y cristianament...»

Se'ns fa difícil copsar la magnitud del lladrocini del jove cràpula. Potser ens ajudaran algunes dades referents als preus a l'època en qüestió. Abans hem vist com es va poder comprar Oliveres del Pla, una finca de 420 quarteres de superfície, per 1.700 lliures. Un dot d'una filla d'un parcer anava de les 25 a les 50 lliures, d'un propietari mitjà, per exemple el Grauet, era d'unes 200 lliures, i d'un propietari gran, com Montconill, podia arribar a les 800 lliures. El preu d'una quartera de blat, uns 60 Kg., oscil·lava molt d'un any a l'altre, però rondava les 2 lliures. En tot cas, 22 mil lliures eren més de 1.000 monedes d'or, i amb aquest diner l'hereu i els seus amigots certament van poder divertir-se una bona estona. L'ovella negra d'aquesta història sembla ser que va tornar al corral o, si més no, a la vida honrada, ja que el 1810 el trobem vivint a Torà, casat i afillat.

Ignasi Soler de la Plana tenia només 17 anys quan va ser nomenat hereu, però no va entrar en plena possessió dels béns fins el 1792, després de la defunció del pare. La seva dona va ser la Teresa de Asprer Canal, filla d'uns hisendats de Berga. Van tenir quatre fills, dits Ramon, Antoni, Carme i Lluïsa. L'Ignasi va morir jove; va fer testament el 2 de juny de 1809 i va morir el 16 del mateix mes. Va fer hereu al Ramon, que aleshores només tenia deu anys. De mantenir l'embalum dels negocis familiars se'n va fer responsable la vídua, i una de les primeres mesures que va prendre va ser reclamar un deute de 9.916 lliures a la companyia de Joan Suanya. El 1820 el Ramon Soler de la Plana i Asprer va arribar a la majoria d'edat i va encarregar un inventari dels béns que li pervenien del seu pare. El llistat és impressionant: dos masos a Sant Joan, tres a Fals, un a Aguilar, un a Sallent, i el mas Condals, on hi havia un molí paperer, la casa senyorial de la Plana de l'Om, més tres cases als carrers de Sant Miquel, Urgell i Pedregar, disset horts de regadiu, amb una extensió total de 58 jornals, i quatre vinyes a Manresa, de 8 jornals en total. El capital dels censals o préstecs era de 3.433 lliures, amb un rendiment anual de 103 lliures. La mestressa vídua va renunciar als drets d'usdefruit a favor del seu fill a canvi de certes compensacions. Li havia de dar 1.500 lliures cada any, i li havia de deixar el segon pis de la casa, fent construir una escala per poder accedir al pis directament del carrer sense haver de passar pel principal. L'hereu també, va haver d'assumir el pagament del dot de les germanes, fixat en 4.000 lliures. En el mateix tracte s'estipula que la mare accedeix al casament del Ramon amb la seva cosina Maria Antònia de Asprer, malgrat que les dues parenteles hi estan en contra. El maig de 1854 la senyora Teresa de Asprer va fer testament a Barcelona, on vivia la major part del temps. Va deixar 13 unces d'or per misses i 25 duros per l'enterrament. A l'Antoni li va deixar un vas i una cullera de plata, a la Carme un rellotge d'or, i a la Lluïsa un anell de diamants i dos dels millors vanos. Va repartir alguns diners i roba entre els criats i criades. Aquest Antoni sembla que va seguir la carrera militar, ja que el seu pare el va fer entrar al Col·legi Naval Militar, assignant-li 8 rals diaris per la manutenció. Els drets legítims que li van tocar a l'Antoni van ser de 13.800 lliures.

Ramon Soler va casar-se doncs amb la seva cosina, amb qui va tenir un fill, a qui van posar Joaquim. El Ramon va arrendar el 1831 per un espai de tres anys totes les parts dels masovers de les seves propietats rurals a un ramader de Manresa per la quantitat de 3.375 lliures. El 1836 va arrendar les parts de les finques i d'altres trossos seus per 1.725 lliures anuals. Aquestes xifres són un indicador del rendiment d'unes terres que s'anaven omplint més i més de vinya. El 1852 hi havia a la Torra 28 parcers que menaven 185 quarteres de vinya i 18 de cereal. Al Grau hi havia 11 parcers que es repartien 69 quarteres de vinya. I a Oliveres 34 parcers s'ocupaven de 271 quarteres de vinya. En una relació de l'Ajuntament de Manresa de 1843, el Ramon Soler de la Plana encapçala la llista de majors contribuents de riquesa rústega i urbana.

A photograph of a handwritten signature in black ink on a light-colored background. The signature is written in a cursive script and reads "Ramon Soler de la Plana i Asprer".

Signatura de Ramon Soler de la Plana i Asprer

També en aquesta època, els Soler comencen a diversificar les inversions, desviant una part dels beneficis a l'establiment d'indústries tèxtils. La contribució d'aquesta família en el procés d'industrialització de la comarca no està prou estudiada i mereixeria l'atenció d'algun especialista en el tema. El 1851, Ramon Soler va arrendar per quatre anys el molí dels Condals a dos empresaris paperers de Capellades per 1.600 lliures. Allà també hi havia una fàbrica tèxtil de la Societat Vidal Vallés que li generava uns ingressos anuals de 600 lliures. Cap el 1845 trobem que el senyor Ramon Soler ha traslladat la seva residència a Palma de Mallorca, si bé manté la casa a Manresa i hi fa estada sovint per atendre els seus negocis. Desconeixem el motiu d'aquest canvi, però el cert és que la família cada vegada més s'involucra en els afers mallorquins i comença un procés de liquidació del patrimoni manresà. El 1845 el noble mallorquí Joan Noguer Pizà li concedeix un préstec de 2.750 lliures mallorquines, que avala amb el Molí dels Condals. El 1856 casa el seu fill Joaquim amb la senyoreta Maria Anna Noguer Pizà i Gabucio. En els pactes prematrimonials, el pare fa donació al fill de la meitat dels seus béns i li assigna una pensió anual de 400 duros. El 1858 naixeria Ramon Soler de la Plana i Noguer, el darrer membre d'aquesta nissaga que tindria interessos a Fals.

Perquè a partir d'aquí, la història dels Soler segueix un camí farcit de sol·licituds de crèdit, hipoteques, embargaments i conflictes judicials diversos. Les finques que tenen a la comarca, incloses les tres de Fals, es van carregant d'hipoteques i al final s'acabaran perdent. El 1856, el Soler va empenyorar al pintor Benet Cabanes el segon pis de la casa de la Plaça de l'Om per 2.000 lliures. Per poder recuperar la casa, Isidre Riera Oller, de cal Gorg Negre de Fals, li va prestar els diners, a tornar al cap de tres anys, pagant però, el mòdic interès del 5%. El 1860 va tenir més negocis amb el Riera; aquest li va deixar 12.000 rals de billó, i com a garantia el Soler li va cedir dos trossos de terra de conreu, de 12 quarteres en total, situats a prop de la Creu, i 16 quarteres de bosc al Pedregar. El 1866 la Sociedad de Crédito Territorial Mobiliario de Cataluña reclama 5.000 duros d'un préstec. El mateix any, el Soler aixeca la hipoteca que gravava sis de les seves propietats pagant 18.000 rals al terratinent de Gaià Miquel Vilaseca Vilaró. Joaquim Soler fa testament el 1876 amb el notari Sancho de Palma i mor poc després. El 1879 la seva vídua i usufructuària rep autorització del Jutge per poder vendre una part dels béns per fer front als deutes. El 1886, Felip Lluch Borràs fa una demanda de 30 mil rals i el Jutjat de Barcelona mana intervenir les parts de les finques. El 1889, els Soler venen a diversos pagesos de Fals, uns trossos de terra al Torrent de la Mallencosa, 29 quarteres en total. El 1892, la vídua Maria Anna i els seu fill Ramon, demanen un préstec de 30.000 pessetes al Banco Hipotecario de España, a tornar a 50 anys, a l'interès anual del 5'5%. Ho avalen amb les tres heretats del Pla de Fals. El 14 d'agost de 1903, Ramon Casas Gibert, propietari de les Cases de Matamargó, va comprar a Maria Anna Pizà, abans Noguer i Gabucio, de 62 anys, i a Ramon Soler de la Plana Noguer, de 39 anys, les tres heretats pel preu conjunt de 85.000 pessetes, una part de les quals van anar al Banco Hipotecario per pagar el capital i els interessos pendents. Aquell dia és va acabar la relació d'un segle i mig entre els Soler de la Plana i el poble de Fals.